

Jaana Markkula, Pauliina Luopa, Jukka Jokela, Annikka Sinkkonen, Minna
Pietikäinen

NUORTEN HYVINVOINTI ETELÄ-POHJANMAALLA 1999–2007

Helsinki:
Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
Stakes, 2007

TIIVISTELMÄ

Kouluterveyskysely on tehty Etelä-Pohjanmaalla huhtikuussa 1997, 1998, 1999, 2001, 2003, 2005 ja 2007 peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaille ja lukion 1. vuosikurssin opiskelijoille. Vuodesta 1999 lähtien mukana ovat olleet myös lukion 2. vuosikurssin opiskelijat. Tässä raportissa esitetään perustulokset elinolojen, kouluolojen, terveyden, terveystottumusten, terveysosaamisen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon muutoksista yläluokilla ja lukiossa 1999–2007. Vastaajia on vuosittain ollut yläluokilta 5315, 4533, 4368, 4540 ja 4543 sekä lukioiden 1. ja 2. vuosikursseilta 2593, 2573, 2387, 2252 ja 2201.

Elinolot: Muut kuin ydinperheet olivat Etelä-Pohjanmaalla perherakenteena harvinaisempia kuin Länsi-Suomen läänin yläluokkalaisilla ja lukiolaisilla. Yläluokkalaisista aiempaa ja keskimääräistä pienemmän osan vanhemmista ainakin yksi tupakoi. Lisäksi vanhempien työttömyys on nuorten ilmoituksen mukaan vähentynyt yläluokilla vuodesta 1999 ja lukioissa vuodesta 2003 lähtien. Niin yläluokkalaisilla kuin lukiolaisillakin oli aiempaa yleisemmin yli 17 euroa viikoittain käytettävissä. Aiempaa ja keskimääräistä harvempi nuorista ilmoitti, etteivät heidän vanhempansa aina tiedä lastensa viikonloppuiltojen viettoapaikkaa. Yläluokkalaisten keskusteluvaikeudet vanhempiensa kanssa vähenivät ja harvempi kuin kaksi vuotta sitten oli vailla läheistä ystävää. Lukiolaisista puolestaan suurempi osa kuin vuonna 2005 oli vailla läheistä ystävää. Molempien koulutusasteiden nuoret kokivat fyysistä uhkaa ja tekivät toistuvasti rikkeitä keskimääräistä harvemmin kuluneen vuoden aikana.

Kouluolot: Eteläpohjalaisnuorista aiempaa ja keskimääräistä harvempi koki puutteita koulunsa fyysisissä työoloissa. Yläluokkalaisista suurempi osa kuin vuosina 2003–2005 ja kuin läänissä katsoi, ettei tule koulussaan kuulluksi; lukiolaisilla puolestaan kuulematta jäämisen kokemukset harvinaistuivat kahdessa vuodessa. Aiempaa useampi yläluokkalainen piti koulutyön määrää liian suurena ja koki vaikeuksia opiskelussa. Vaikeudet opiskelussa olivat kuitenkin harvinaisempia kuin Länsi-Suomen läänin yläluokilla. Lukiolaisista aiempaa harvempi koki avun puutetta koulunkäynnissä ja opiskelussa. Lisäksi heistä aiempaa ja keskimääräistä pienempi osa lintsasi vähintään kaksi päivää kuukaudessa.

Terveys: Yläluokkalaisista ja lukiolaisista 16 prosenttia piti terveydentilaansa korkeintaan keskinkertaisena. Lukiolaisten koettu terveydentila parani edelleen. Keskimääräistä useampi Etelä-Pohjanmaan nuorista oli painoindeksin mukaan ylipainoinen. Ylipainoisia oli myös enemmän kuin vuosituhannen vaihteessa. Yläluokkalaisilla oli aiempaa yleisemmin vähintään kahta päivittäistä oiretta ja viikoittaisia niska-hartiakipuja. Lukiolaisilla puolestaan kahden viime vuoden aikana harvinaistuivat päivittäinen väsymys ja viikoittainen päänsärky. Lisäksi heillä oli aiempaa hieman harvemmin keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta.

Terveystottumukset: Kouluruoka syötiin maakunnassa keskimääräistä tavallisemmin kokonaisuudessaan – yläluokkalaisista tosin aiempaa useampi jätti jonkin neljästä aterianosasta syömättä. Lukiolaisista aiempaa pienempi osa söi vähintään kahdesti viikossa koulussa makeita tai rasvaisia välipaloja. Molempien koulutusasteiden nuorten hampaiden harjaamistottumukset olivat keskimääräistä huonommat, vaikkakin yläluokilla hampaita harjattiin aiempaa aktiivisemmin. Terveysliikuntasuosituksen mukaan viikoittain liian vähän liikuntaa harrasti 54 prosenttia yläluokkalaisista ja joka toinen lukiolaisista; lukiolaisten osuus oli aiempaa ja keskimääräistä pienempi. Myöhään valvominen yleistyi yläluokilla. Aiempaa harvempi nuorista tupakoi päivittäin ja joi itsensä vähintään kerran kuussa tosi humalaan. Lisäksi laittomia huumeita ainakin kerran kokeilleita oli keskimääräistä vähemmän ja lukiolaisilla kokeilut myös harvinaistuivat edelleen.

Terveysosaaminen ja oppilas- tai opiskelijahuolto: Terveystiedon aiheet eivät kiinnostaneet viidesosaa Etelä-Pohjanmaan nuorista. Keskimääräistä useampi katsoi, että terveystiedon opetus lisää valmiuksia huolehtia omasta terveydestä. Yläluokkalaisten seksuaaliterveystiedot paranivat ja molempien koulutusasteiden nuorten seksuaaliterveys- ja päihdetietämys oli harvemmin huonoa kuin Länsi-Suomen läänissä keskimäärin. Yläluokkalaiset pitivät koululääkärille ja lukiolaiset kouluterveydenhoitajalle pääsyä keskimääräistä harvemmin vaikeana. Etelä-Pohjanmaalla nuoret olivat harvemmin kuin keskimäärin kouluterveydenhuoltoon tyytymättömiä henkilökohtaisista asioista keskusteltaessa.

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	6
TULOSTEN RAPORTOINTI	6
ELINOLOT.....	7
KOULUOLOT	9
TERVEYS	11
TERVEYSTOTTUMUKSET.....	13
TERVEYSOSAAMINEN JA OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTO.....	15
POHDINTA	17
ILON- JA HUOLENAIHEET VUONNA 2007 ETELÄ-POHJANMAALLA	18
ERITYISKYSYMYKSIÄ VUONNA 2007.....	19

Liitteet

Liite 1. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 1999–2007 Etelä-Pohjanmaalla sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedosta vuonna 2007.....	22
Liite 2. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan ja vastaajien lukumäärä Etelä-Pohjanmaalla sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedosta vuonna 2007.....	23
Liite 3. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 1999–2007 Etelä-Pohjanmaalla sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedosta vuonna 2007.....	24
Liite 4. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan ja vastaajien lukumäärä Etelä-Pohjanmaalla sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedosta vuonna 2007.....	25

Kuviot

Kuvio 1. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.	7
Kuvio 2. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.	7
Kuvio 3. Elinoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007. .	8
Kuvio 4. Elinoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007. .	8
Kuvio 5. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.	9
Kuvio 6. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.	9
Kuvio 7. Kouluoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007. .	10
Kuvio 8. Kouluoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007. .	10
Kuvio 9. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.	11
Kuvio 10. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.	11
Kuvio 11. Terveysindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007. .	12
Kuvio 12. Terveysindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007. .	12
Kuvio 13. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.	13
Kuvio 14. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.	13
Kuvio 15. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.	14
Kuvio 16. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.	14
Kuvio 17. Terveysosaamisen ja oppilashuollon indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.	15
Kuvio 18. Terveysosaamisen ja opiskelijahuollon indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.	15
Kuvio 19. Terveysosaamisen ja oppilashuollon indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.	16
Kuvio 20. Terveysosaamisen ja opiskelijahuollon indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.	16

JOHDANTO

Kouluterveyskysely tuottaa kunnille ja kouluille tietoa nuorten elin- ja kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista sekä terveysosaamisesta ja oppilas- ja opiskelijahuollosta. Tiedot kerätään samoissa kunnissa joka toinen vuosi opettajan ohjaamassa luokkakyselyssä. Kyselyjen tekeminen pääosin samalla lomakkeella, samaan aikaan vuodesta ja samalla menetelmällä mahdollistaa kouluja sekä lapsia ja nuoria koskevan vertailukelpoisen tiedon saannin kahden vuoden välein.

Kouluterveyskysely¹ on tehty vuodesta 1996 alkaen peruskoulun 8. ja 9. luokilla sekä lukion 2. vuosikurssilla. Vuodesta 2000 lähtien kyselyyn ovat vastanneet myös lukion 1. vuosikurssin opiskelijat. Huhtikuussa 2007 Kouluterveyskyselyyn osallistui yhteensä 206 kuntaa Oulun ja Länsi-Suomen lääneistä sekä Ahvenanmaan maakunnasta. Kyselyyn vastasi tänä vuonna 73 717 nuorta 362 peruskoulusta ja 203 lukiosta. Vastanneista 50 470 oli peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisia ja 23 247 lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoita. Useissa kunnissa voidaan nyt seurata jo kymmenen vuoden aikana tapahtunutta kehitystä.

TULOSTEN RAPORTOINTI

Kouluterveyskyselyn valtakunnallisia ja alueellisia tuloksia esitellään tutkimusraporteissa, Stakesin www-sivuilla², vuosittain järjestettävillä Kouluterveyspäivillä sekä alueellisissa seminaareissa ja työkokouksissa. Tuloksia julkaistaan myös sähköisessä Kouluterveyslehdessä ja keskeisiä kunta-, seutukunta- ja maakuntakohtaisia tuloksia voi myös tarkastella Stakesin ylläpitämässä SOTKANet-indikaattoripankissa (www.sotkanet.fi).

Kunta- ja koulukohtaiset tulokset lähetetään ne tilanneille kunnille. Kunnat saavat 1) kuntaraportin ja siihen sisältyvät kuntakohtaiset profiilikuviot, 2) koulukohtaiset profiilikuviot kunnan jokaiselle koululle ja 3) kaikkien kysymysten kunta- ja koulukohtaiset jakaumataulukot. Kaikkien kysymysten jakaumataulukot on uudistettu niin, että tulokset esitetään sekä koko kunnan/koulun tasolla että sukupuolen mukaan. Samassa taulukossa on vertailun mahdollistamiseksi vastaavat tiedot maakunnasta/kunnasta. Vuonna 2006 raportoitiin ensimmäisen kerran sukupuolten väliset erot viimeisimmältä kyselyvuodelta. *Tilattu materiaali lähetetään vain kunnan yhdyshenkilölle, jonka toivotaan välittävän tietoa mm. kouluihin, sosiaali- ja terveystoimeen, opetus- ja sivistystoimeen sekä kunnan päättäjille.*

Nuorten hyvinvointia kuvaavat indikaattorit on jaettu viiteen ryhmään: elinolot, kouluolot, terveys, terveystottumukset sekä terveysosaaminen ja oppilas- ja opiskelijahuolto. Jokaisessa indikaattoriryhmässä on 8–10 indikaattoria. Osa indikaattoreista perustuu yksittäisiin kysymyksiin, osa on muodostettu samaa ilmiötä tiivistetyksi kuvaavasta summamuuttujasta. Indikaattorien muodostaminen kuvataan yksityiskohtaisesti Kouluterveyskyselyn Internet-sivuilla³. Kuvioiden perustana olevat prosenttiluvut esitetään myös liitetaulukkoina raportin lopussa.

Kouluterveyskyselyä on tehty Etelä-Pohjanmaan kunnissa vuosina 1997, 1998, 1999, 2001, 2003, 2005 ja 2007. Tässä raportissa käsitellään tuloksia peruskoulusta ja lukiosta vuodesta 1999 alkaen. Vastanneiden lukumäärä on ollut peruskoulun 8. ja 9. luokilla vuosittain 4368–5315 ja lukion 1. ja 2. vuosikursseilla puolestaan 2201–2593. Vuonna 2007 aineisto kattoi 86 prosenttia kaikista peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista Etelä-Pohjanmaalla. Raportin tekstissä keskitytään kahden viime vuoden aikana tapahtuneisiin muutoksiin sekä sukupuolten välisiin eroihin, mutta myös tärkeimmät erot maakunnan ja läänin tulosten välillä on nostettu esiin⁴. Lisäksi raportin lopussa pohditaan lyhyesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurannan tarpeellisuutta niin valtakunnan kuin kuntien ja koulujenkin tasolla, esitellään Etelä-Pohjanmaan vuoden 2007 ilon- ja huolenaiheet sekä käydään läpi Kouluterveyskyselyn vuoden 2007 erityiskysymykset.

¹ Tarkemmat tiedot Kouluterveyskyselystä ja kyselylomake löytyvät osoitteesta <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely>.

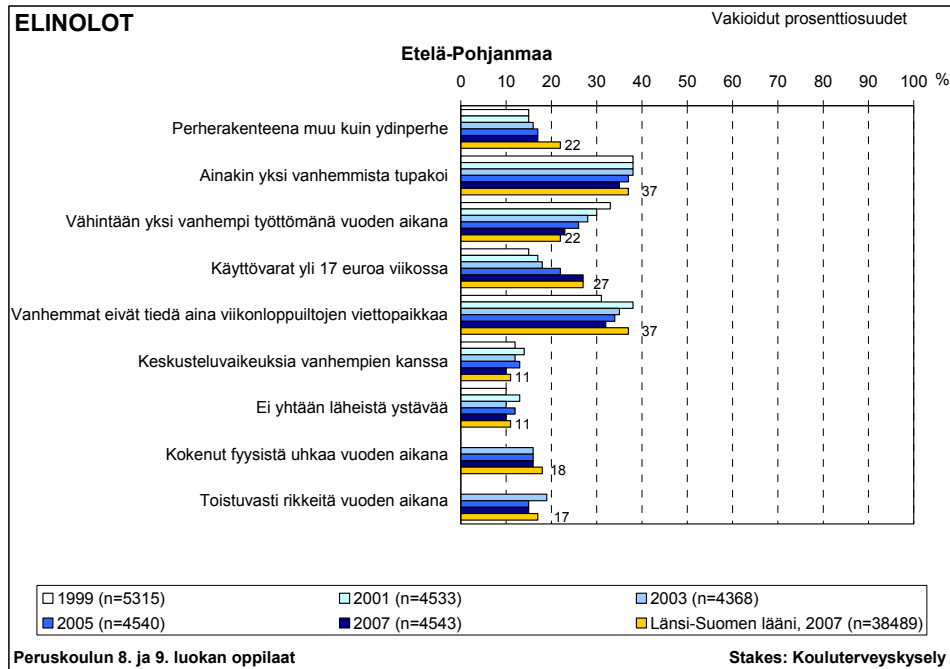
² Valtakunnalliset ja maakuntakohtaiset tulokset tulevat syksyn aikana osoitteeseen <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely> > Tulokset.

³ Indikaattorien muodostamisesta tietoa osoitteesta <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/Fl/tulokset/indikaattorit>.

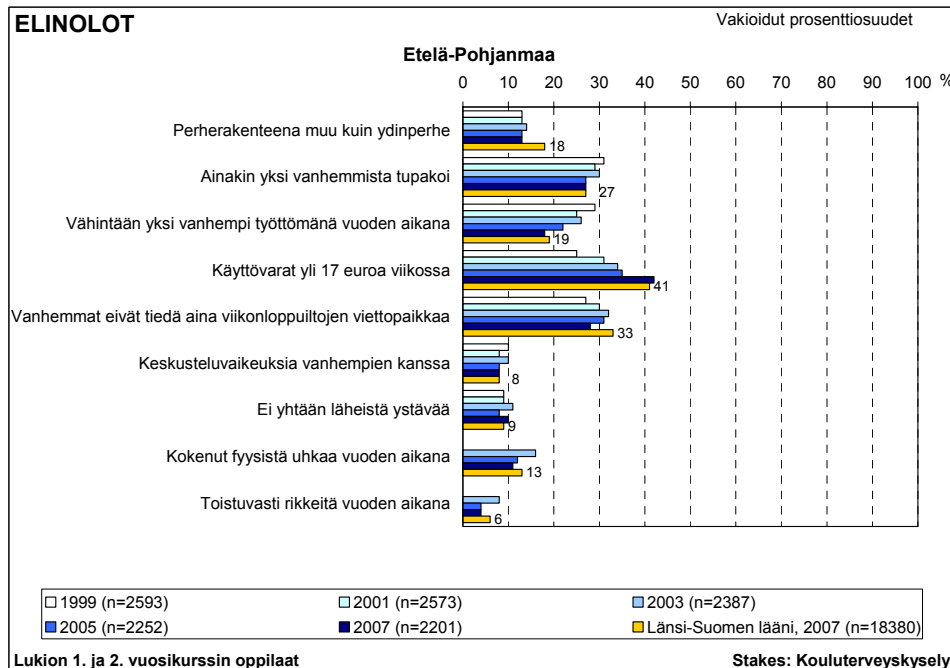
⁴ Kainuun aikaisempien vuosien tulokset löytyvät osoitteesta <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely> > Tulokset > Oulun lääni. Kouluterveyskysely 2007

ELINOLOT

Etelä-Pohjanmaan nuorista edelleen aiempaa harvempi ilmoitti vanhemmistaan ainakin yhden olleen vuoden aikana työttömänä tai pakkolomalla (kuviot 1 ja 2; liitteet 1 ja 3). Vanhempien työttömyyden kyselyvuosittainen väheneminen alkoi yläluokilla vuoden 1999 jälkeen ja lukioissa vuodesta 2003. Yläluokkalaisten vanhemmat oppilaiden ilmoituksen mukaan tupakoivat hieman harvemmin kuin vuonna 2005. Niin yläluokkalaisten kuin lukiolaisten käytettävissä oli aiempaa yleisemmin yli 17 euroa viikossa. Aiempaa harvempi ilmoitti, etteivät omat vanhemmat aina tiedä lastensa viikonloppuiltojen viettopaikkaa. Yläluokkalaista aiempaa pienemmällä osalla oli keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa ja useammalla kuin vuonna 2005 oli ainakin yksi läheinen ystävä. Lukiolaisista useampi kuin kaksi vuotta sitten oli vailla läheistä ystävää, jolle kertoa luottamuksellisesti asioistaan.

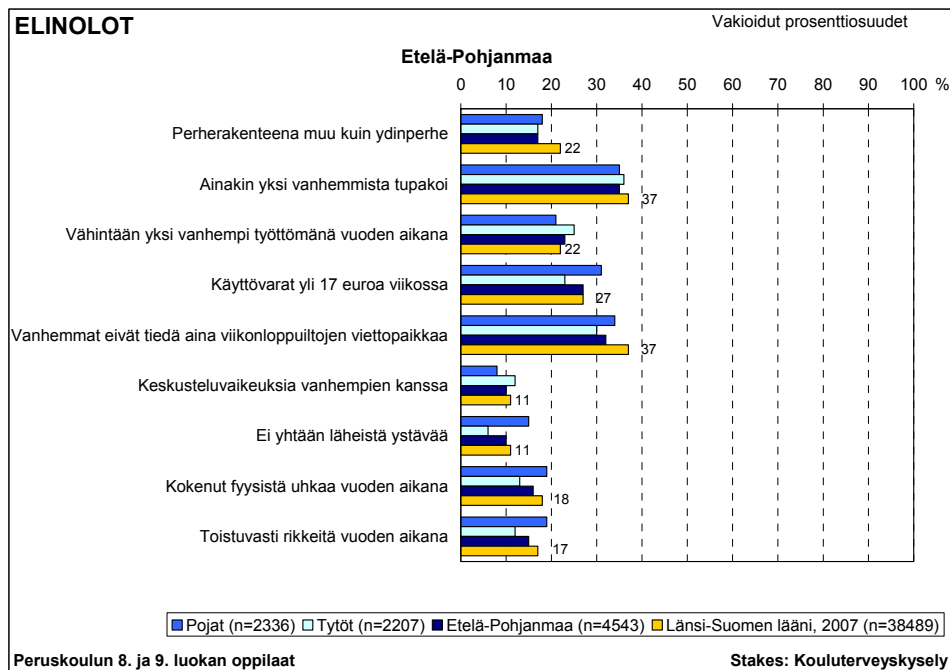

Kuvio 1. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.

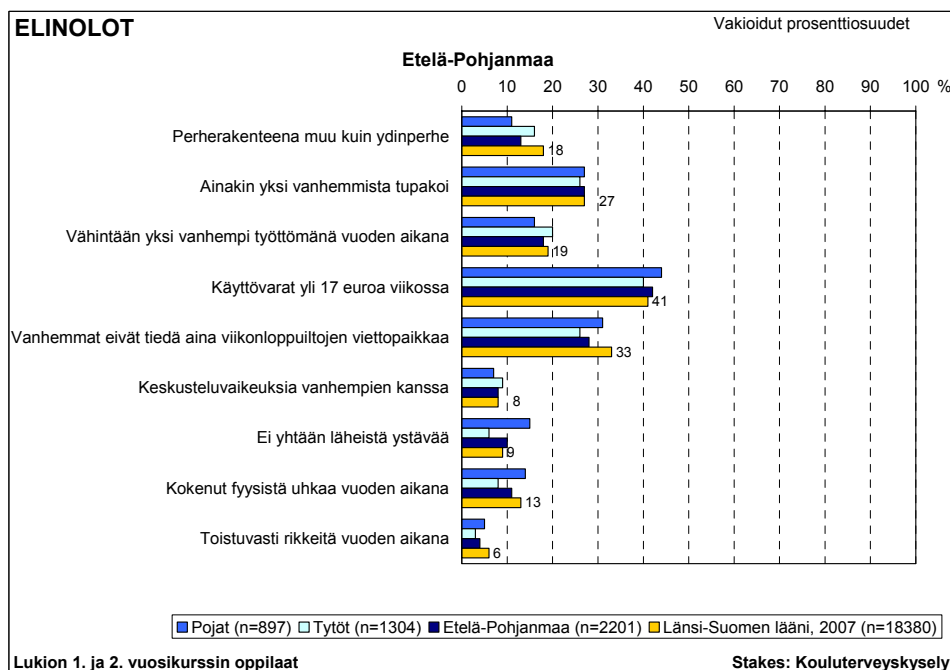

Kuvio 2. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.

Vuonna 2007 sukupuolten välillä oli joitain merkittäviä eroja elinoloissa (kuviot 3 ja 4; liitteet 2 ja 4). Pojat ilmoittivat tyttöjä huomattavasti yleisemmin, ettei heillä ollut lainkaan läheisiä ystäviä; niin peruskoulun yläluokilla kuin lukioissakin 15 prosenttia pojista oli vailla läheisiä ystäviä. Pojat tekivät yleisemmin toistuvasti rikkeitä ja joutuivat useammin fyysisen uhan kohteeksi kuin tytöt. Pojilla oli enemmän rahaa käytettävissään kuin tytöillä. Vanhemmat tiesivät paremmin tyttäriensä kuin poikiensa viikonlopun illanviettopaikan. Tyttöillä oli poikia tavallisemmin keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa.

Kuvio 3. Elinoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.

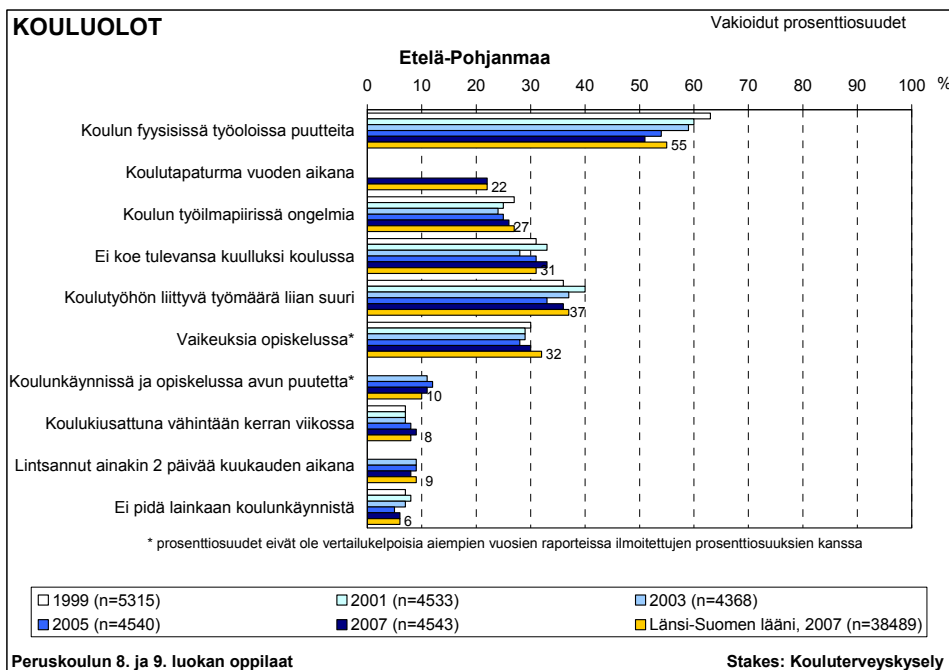

Kuvio 4. Elinoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.

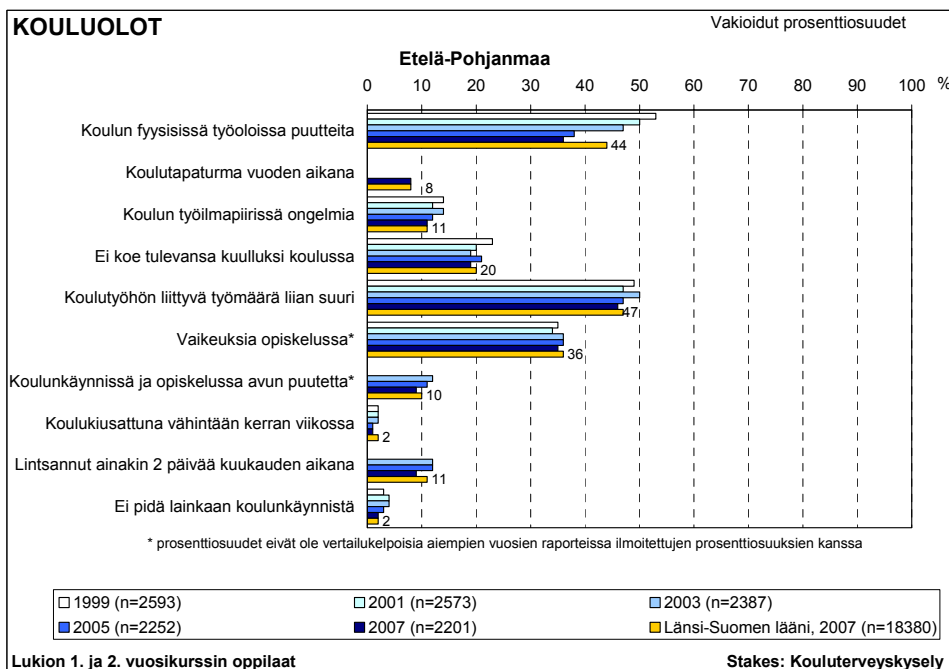
Ydinperheet olivat Etelä-Pohjanmaalla keskimääräistä yleisempiä: yläluokkalaisista 17 prosentilla ja lukiolaisista 13 prosentilla oli perherakenteenaan jokin muu kuin ydinperhe (kuviot 1–4). Yläluokkalaisten vanhempien tupakointi oli keskimääräistä harvinaisempaa. Nuorten vanhemmat olivat keskimääräistä paremmin perillä lastensa viikonloppuiltojen viettopaikasta. Vuoden aikana fyysistä uhkaa kokeneita ja toistuvia rikkeitä tehneitä oli Etelä-Pohjanmaalla vähemmän kuin Länsi-Suomen läänissä keskimäärin.

KOULUOLOT

Etelä-Pohjanmaan nuorten kokemukset koulunsa fyysisistä työoloista ovat parantuneet vuodesta 1999 lähtien: nyt puutteita työoloissa koki 51 prosenttia yläluokkalaisista ja 36 prosenttia lukiolaisista (kuviot 5–6; liitteet 1 ja 3). Terveystuon vastanotolla käyntiä vaatinut koulutapaturma oli sattunut 22 prosentille yläluokkalaista ja kahdeksalle prosentille lukiolaisista – tätä kartoitettiin Etelä-Pohjanmaalla tänä vuonna ensimmäistä kertaa. Yläluokkalaisista aiempaa suurempi osa koki, ettei tule koulussaan kuulluksi. Lukiolaisista hieman harvempi kuin vuonna 2005 oli tätä mieltä. Koulutyön määrää liian suurena pitäviä ja vaikeuksia opiskelussa oli yläluokilla enemmän kuin kaksi vuotta aiemmin. Lukiolaisista hieman pienempi osa kuin vuonna 2005 koki avun puutetta koulunkäynnissä ja opiskelussa. Myös vähintään kaksi päivää kuussa lintsanneita oli lukiolaisten joukossa aiempaa vähemmän.

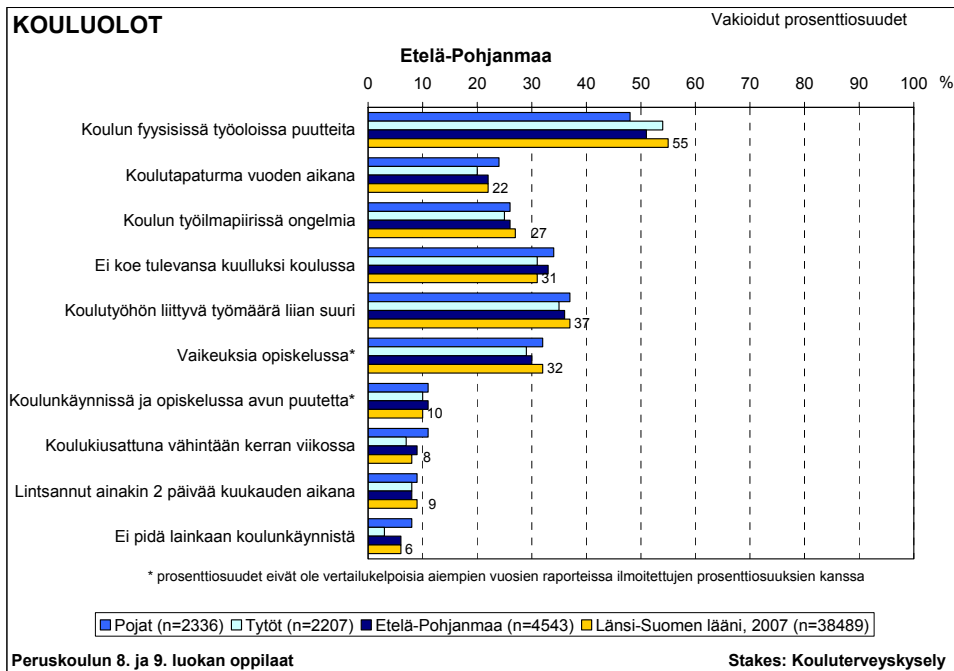

Kuvio 5. Koululoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.

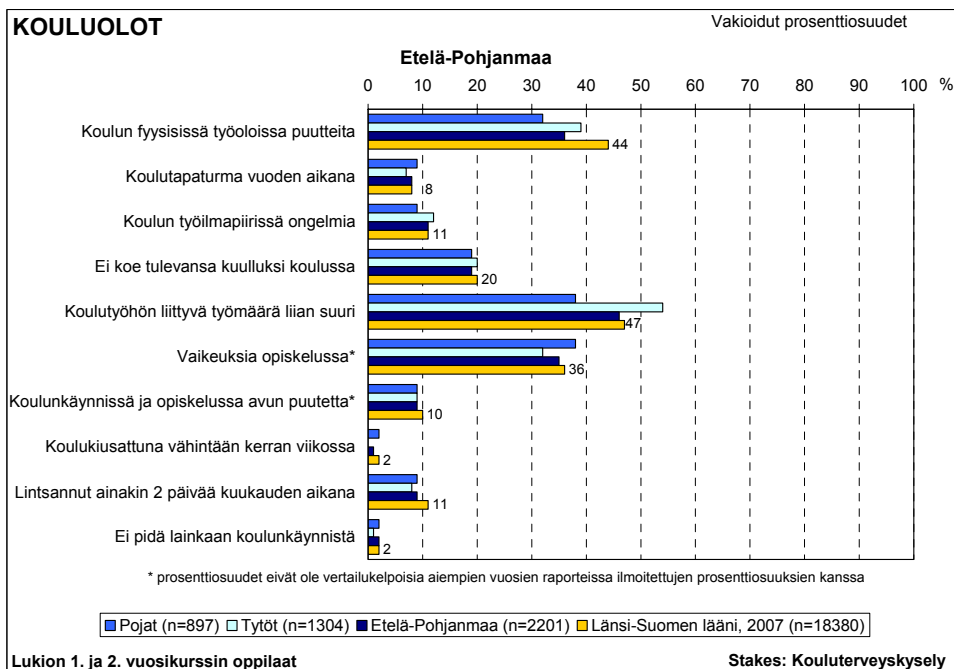

Kuvio 6. Koululoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.

Sekä peruskoulussa että lukiossa tytöt kokivat poikia enemmän puutteita koulun fyysisissä työoloissa (kuviot 7–8; liitteet 2 ja 4). Vaikeudet opiskelussa olivat pojilla yleisempiä kuin tytöillä. Lisäksi pojille sattui useammin terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä vaatinut koulutapaturma ja he joutuivat useammin koulukiusatuiksi. Yläluokkien pojat ilmoittivat tyttöjä yleisemmin, etteivät tulleet koulussa kuulluksi ja etteivät pitäneet lainkaan koulunkäynnistä. Lukiossa tytöt kokivat poikia yleisemmin koulun työmäärän liian suureksi – yläluokilla tilanne oli päinvastainen. Lukiolaistytöt kokivat poikia useammin ongelmia koulun työilmapiirissä.

Kuvio 7. Kouluoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.

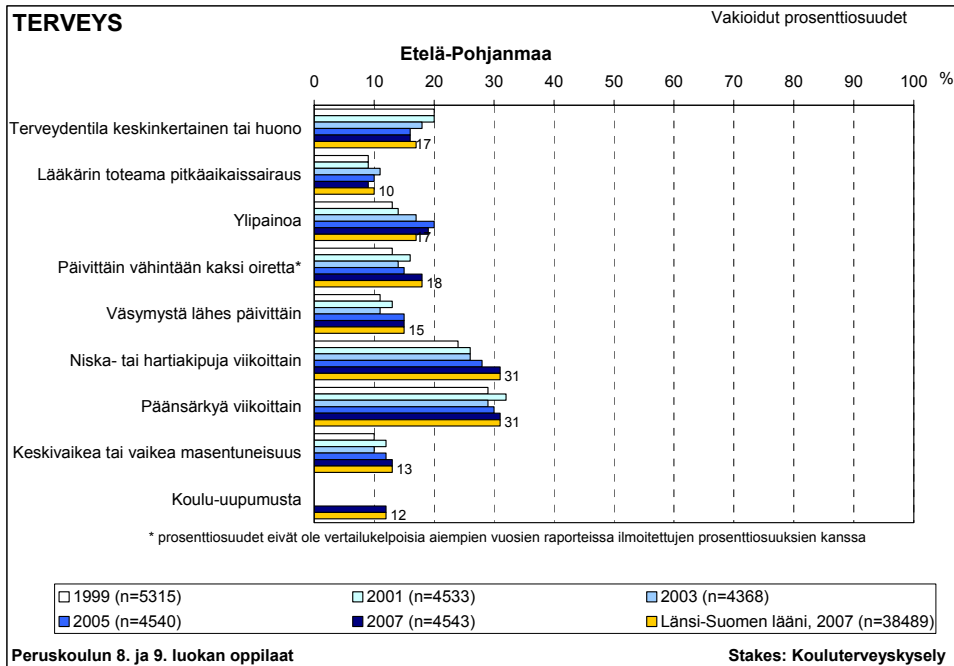

Kuvio 8. Kouluoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.

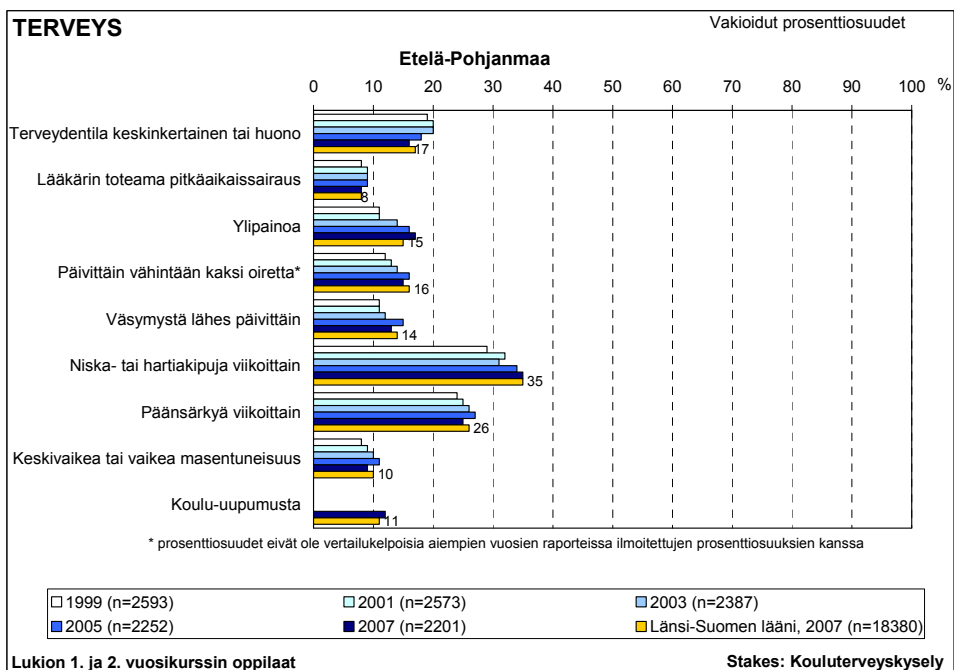
Keskimääräistä harvemmin eteläpohjalaiset nuoret pitivät koulunsa fyysisiä työoloja puutteellisina (kuviot 5–8). Yläluokkalaiset keskimääräistä tavallisemmin katsoivat, etteivät tule koulussaan kuulluksi. Sen sijaan opiskeluvaikeuksia yläluokkalaisilla oli harvemmin kuin Länsi-Suomen läänissä keskimäärin. Lukiolaisten lintsaminen oli Etelä-Pohjanmaalla hieman harvinaisempaa kuin läänissä.

TERVEYS

Niin yläluokkalaisista kuin lukiolaisistakin 16 prosenttia piti terveydentilaansa korkeintaan keskinkertaisena – lukiolaisten koettu terveydentila oli jälleen hieman parempi kuin edellisenä kyselyvuonna (kuviot 9–10; liitteet 1 ja 3). Painoindeksin mukaan ylipainoisia oli tänä vuonna enemmän kuin vuosituhannen vaihteessa: nyt yläluokkalaisista 19 prosenttia ja lukiolaisista 17 prosenttia oli ylipainoisia. Vähintään kahta päivittäistä oiretta ja viikoittaisia niska- tai hartiakipuja oli aiempaa suuremmalla osalla yläluokkalaisista. Lähes päivittäinen väsymys harvinaistui hieman lukiolaisten keskuudessa, kuten väheni myös viikoittainen päänsärky. Keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta oli 13 prosentilla yläluokkalaisista ja yhdeksällä prosentilla lukiolaisista – lukiolaisten osuus oli hieman pienempi kuin kaksi vuotta aiemmin.

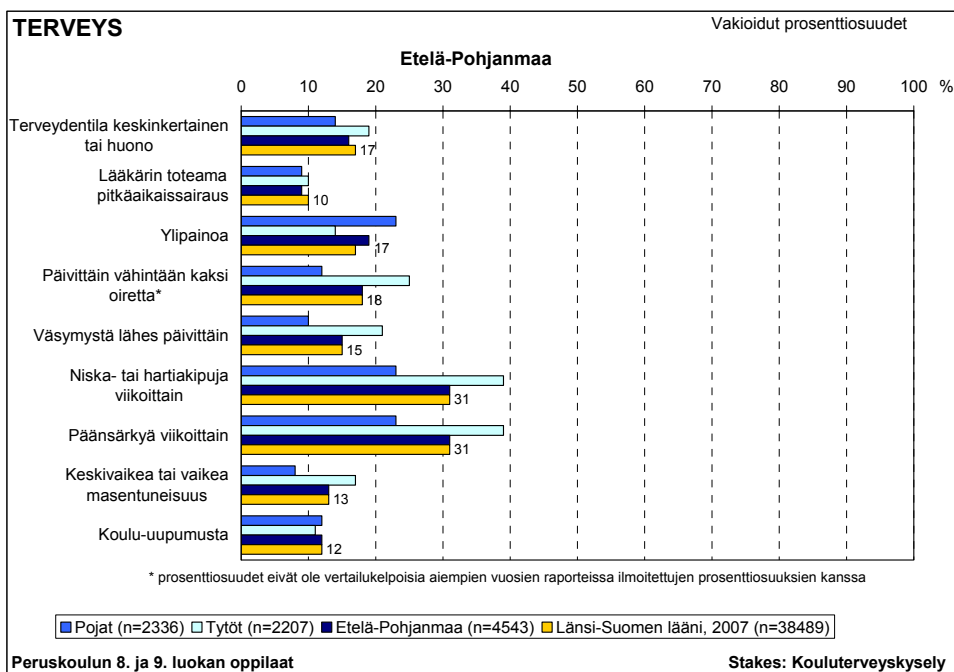

Kuvio 9. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.

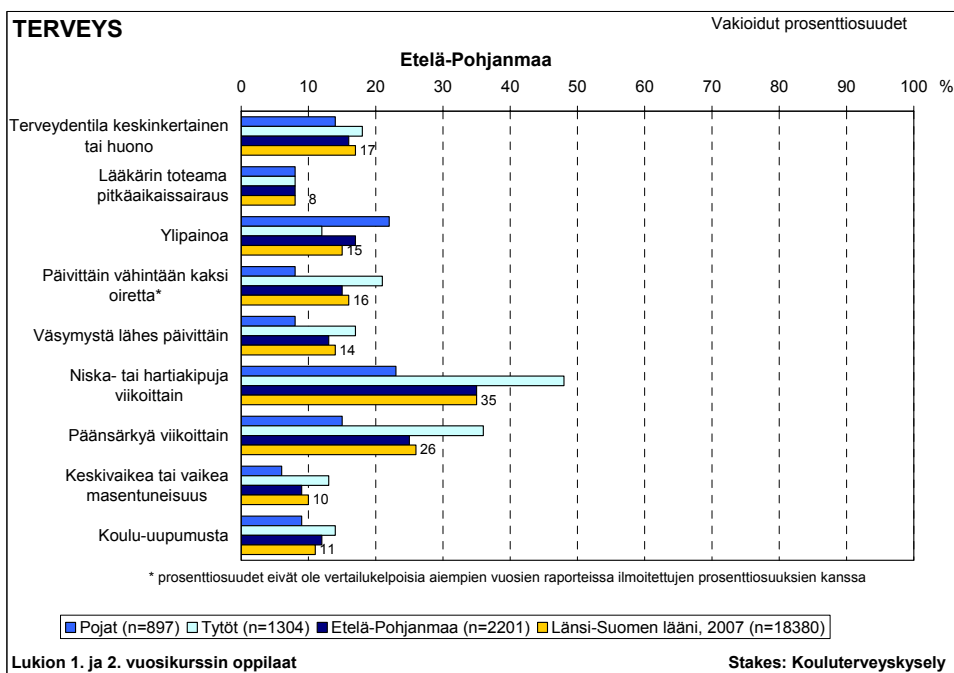

Kuvio 10. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.

Nuorten terveydessä oli suuria eroja sukupuolten välillä (kuviot 11–12; liitteet 2 ja 4). Ylipainoisuus oli pojilla yleisempää kuin tytöillä: pojista reilu viidesosa ja tytöistä yli kymmenesosa oli ylipainoisia. Tytöt kokivat päivittäisiä ja viikoittaisia oireita selvästi yleisemmin kuin pojat. Esimerkiksi viikoittain niska-hartiakipuja oli 39 prosentilla yläluokkien tytöistä ja 48 prosentilla lukiolaistytöistä, kun pojilla molemmilla koulutusasteilla 23 prosentilla oli viikoittaisia niska- tai hartiakipuja. Myös keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta oli tytöillä enemmän: yläluokilla 17 prosentilla ja lukioissa 13 prosentilla tytöistä oli masentuneisuutta. Tytöt kokivatkin poikia useammin terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Lukiolaistytöillä oli yleisemmin koulu-uupumusta kuin pojilla.

Kuvio 11. Terveysindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.

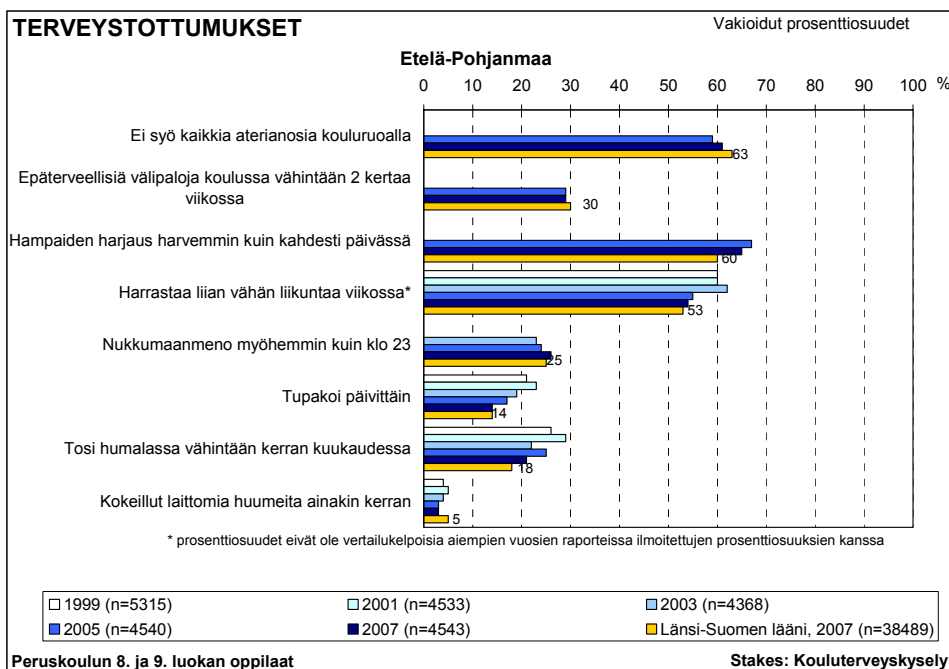
Kuvio 12. Terveysindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.

Ylipainoisuus oli Etelä-Pohjanmaalla yleisempää kuin läänin yläluokilla ja lukioissa (kuviot 9–12). Koulu-uupumusta mitattiin ensimmäistä kertaa: sitä oli 12 prosentilla yläluokkalaisista ja lukiolaisista, eli osuudet eivät poikenneet merkittävästi läänin keskimääräisistä osuuksista. Myös muilta osin erot lääniniin jäivät vähäisiksi.

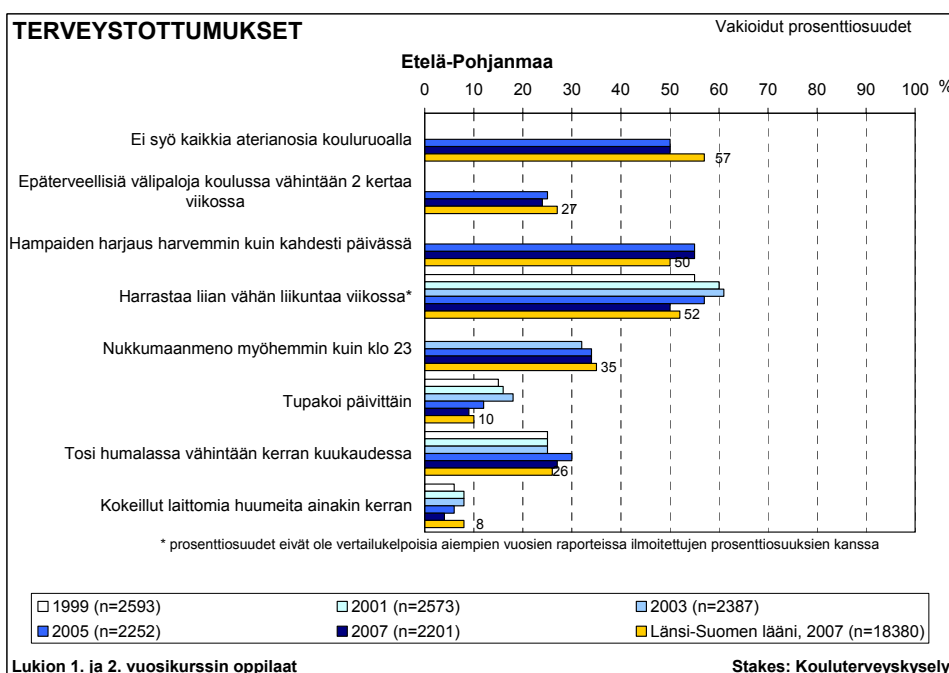
TERVEYSTOTTUMUKSET

Yläluokkalaisista 61 prosenttia ja lukiolaisista joka toinen jätti yleensä jonkin kouluruoan neljästä aterianosasta syömättä (kuviot 13–14; liitteet 1 ja 3). Yläluokkalaiset hieman aiempaa useammin söivät kouluruoan vain osittain. Sen sijaan aiempaa hieman harvempi yläluokkalainen harjasi hampaansa suositusten vastaisesti harvemmin kuin kahdesti päivässä. Lukiolaisista aiempaa harvempi harrasti terveysliikuntasuositusten mukaan liian vähän liikuntaa viikoittain: liikunta-aktiivisuus on parantunut lukioissa vuosi vuodelta vuoden 2003 jälkeen. Yläluokkalaisista hieman suurempi osa kuin kaksi vuotta sitten meni koulupäivien iltoina nukkumaan vasta klo 23:n jälkeen.

Päivittäin tupakoivien osuudet ovat pienentyneet molemmilla koulutusasteilla useampana kyselyvuotena ja nyt yläluokkalaisista 14 prosenttia ja lukiolaisista yhdeksän prosenttia tupakoi näin useasti. Vähintään kerran kuussa itsensä tosi humalaan joi yläluokkalaisista ja lukiolaisista harvempi kuin vuonna 2005 – humalajuomisessa palattiin näin lähemmäs vuoden 2003 tilannetta. Lisäksi yläluokkalaisten laittomien huumeiden kokeilut harvinaistuiivat.

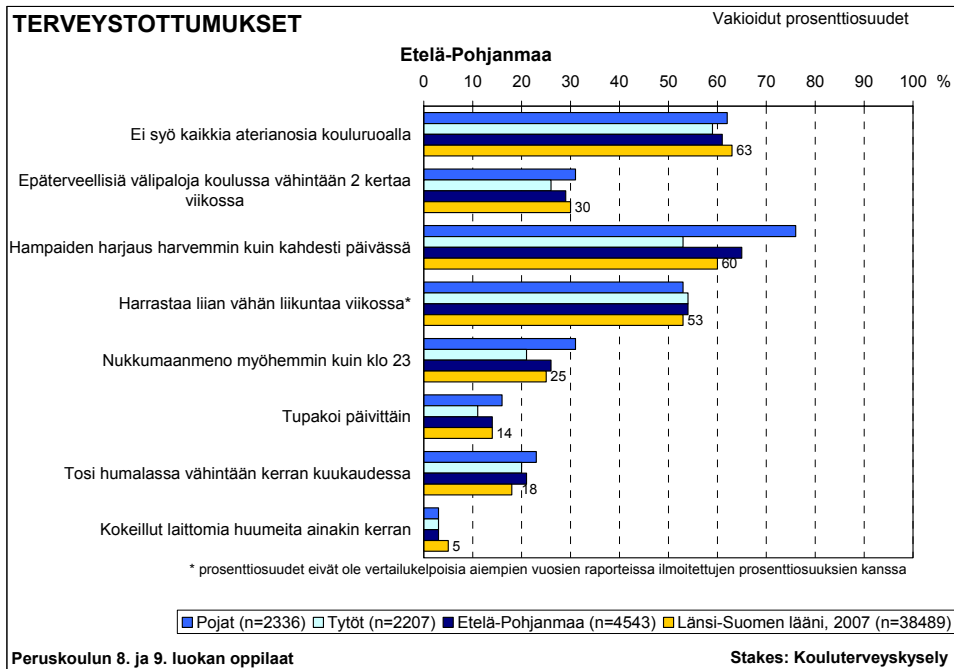

Kuvio 13. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.

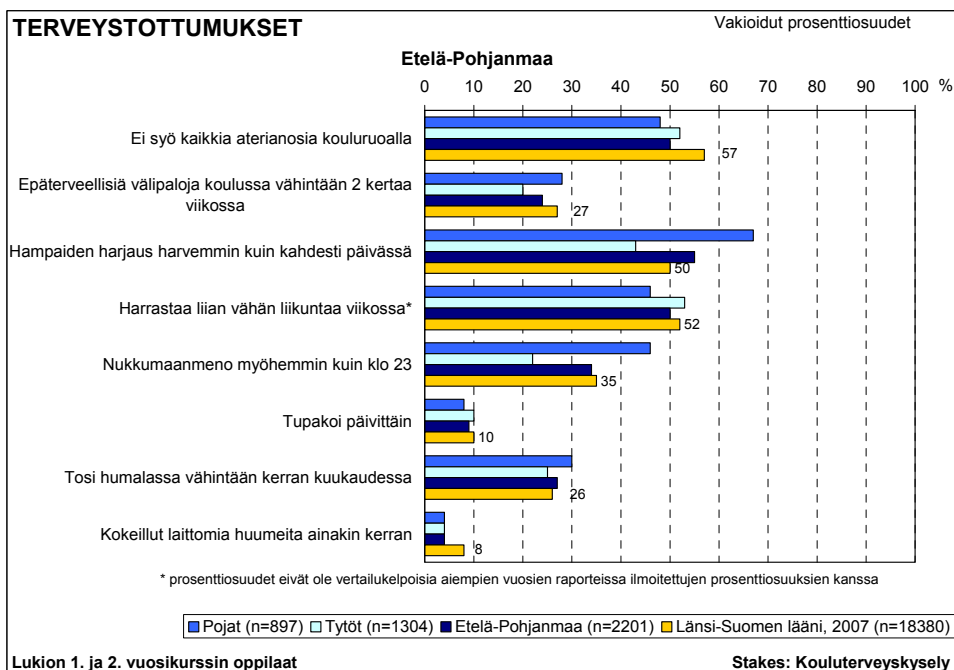

Kuvio 14. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.

Yläluokilla pojat ja lukioissa tytöt jättivät useammin jonkin aterianosan syömättä kouluruoalla (kuviot 15–16; liitteet 2 ja 4). Molempien koulutusasteiden pojat söivät yleisemmin kuin tytöt epäterveellisiä välipaloja koulussa. Pojat harjasivat hampaansa huomattavasti tyttöjä harvemmin suositusten mukaisesti – peruskoulun yläluokilla 76 prosenttia ja lukiossa 67 prosenttia pojista harjasi hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä. Myöhäinen nukkumaanmenoaika oli pojille tyypillisempi kuin tytöille. Lisäksi pojat joivat itsensä säännöllisesti tosi humalaan yleisemmin kuin tytöt. Päivittäinen tupakointi oli yläluokilla tavallisempaa poikien ja lukioissa tyttöjen keskuudessa. Laittomien huumeiden kokeilemisessa ei ollut eroja sukupuolten välillä. Erityisesti lukiolaistytöt harrastivat viikoittain liian vähän liikuntaa yleisemmin kuin pojat.

Kuvio 15. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.

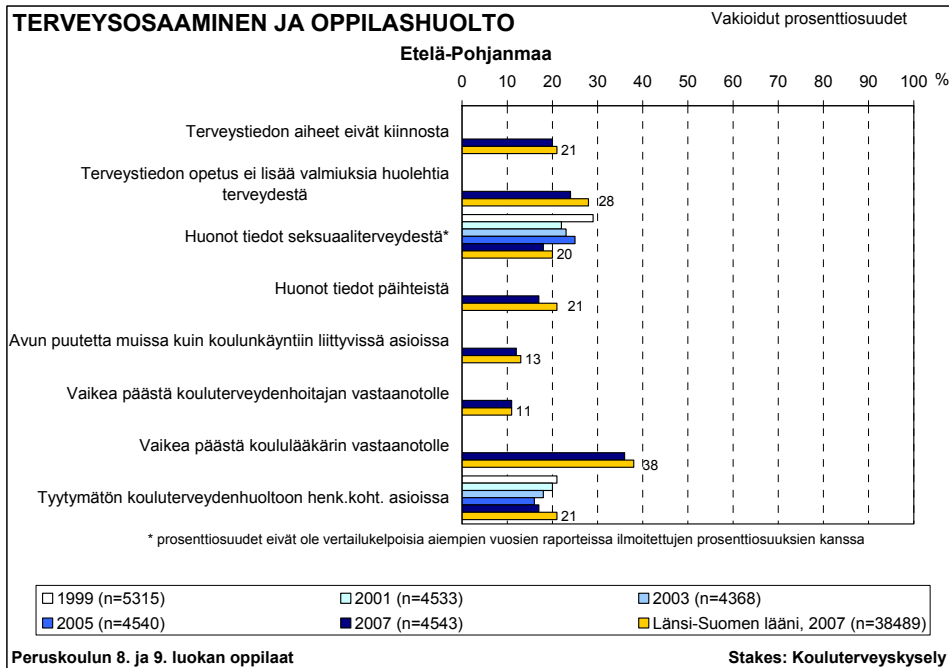
Kuvio 16. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.

Kouluruoka syötiin Etelä-Pohjanmaalla keskimääräistä useammin kokonaisuudessaan (kuviot 13–16). Lisäksi lukiolaisista keskimääräistä harvempi söi vähintään kahdesti viikossa makeita tai rasvaisia välipaloja koulussa. Sen sijaan hampaiden harjaamistottumukset olivat Etelä-Pohjanmaalla heikommät kuin läänissä keskimäärin. Laittomia huumeita ainakin kerran kokeilleita oli keskimääräistä vähemmän maakunnassa. Yläluokkalaisista hieman keskimääräistä suurempi osa joi itsensä vähintään kerran kuussa humalaan.

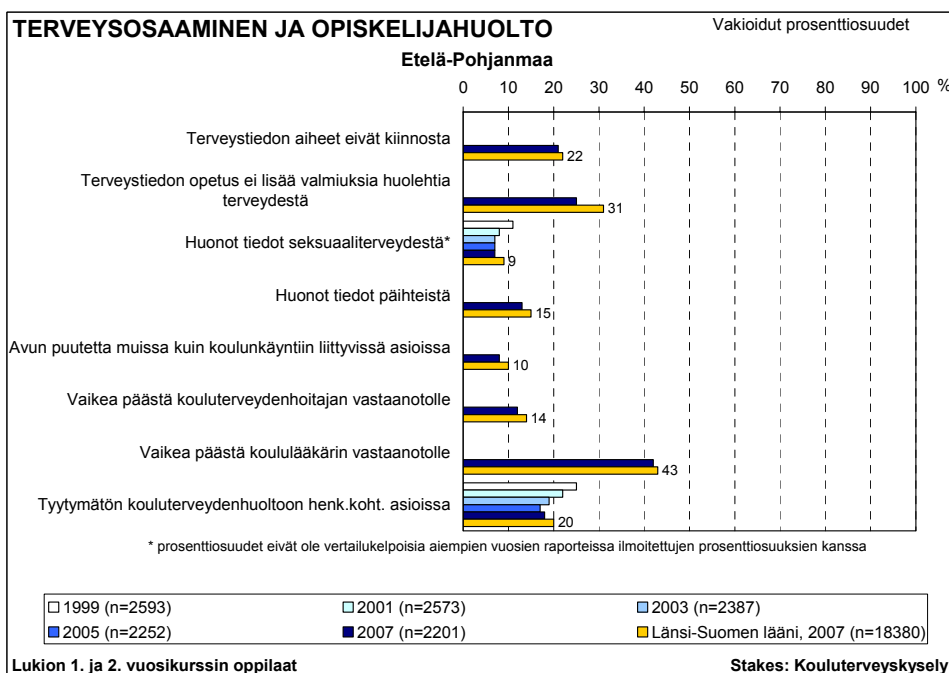
TERVEYSOSAAMINEN JA OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTO

Yläluokkalaisista aiempaa harvemmalla oli seksuaaliterveydestä huonot tiedot; lukiolaisten seksuaaliterveystietämyksessä ei ole vuosien 2003–2007 välillä tapahtunut muutosta, vaan edelleen seitsemän prosentin tiedot aiheesta olivat huonot (kuviot 17–18; liitteet 1 ja 3). Päihdetiedot puolestaan olivat huonot 17 prosentilla yläluokkien oppilaista ja 13 prosentilla lukiolaisista.

Nuorilta kysyttiin, kuinka hyvin he saavat apua muihin kuin koulunkäyntiin liittyviin asioihin terveydenhoitajalta, lääkäriltä, koulupsykologilta, kuraattorilta ja opettajalta. Avun puutetta ilmoitti 12 prosenttia yläluokkalaisista ja kahdeksan prosenttia lukiolaisista. Noin joka kymmenes nuorista piti kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä vaikeana, kun puolestaan koululääkärille pääsy oli vaikeaa yläluokkalaisista 36 prosentin ja lukiolaisista 42 prosentin mielestä.

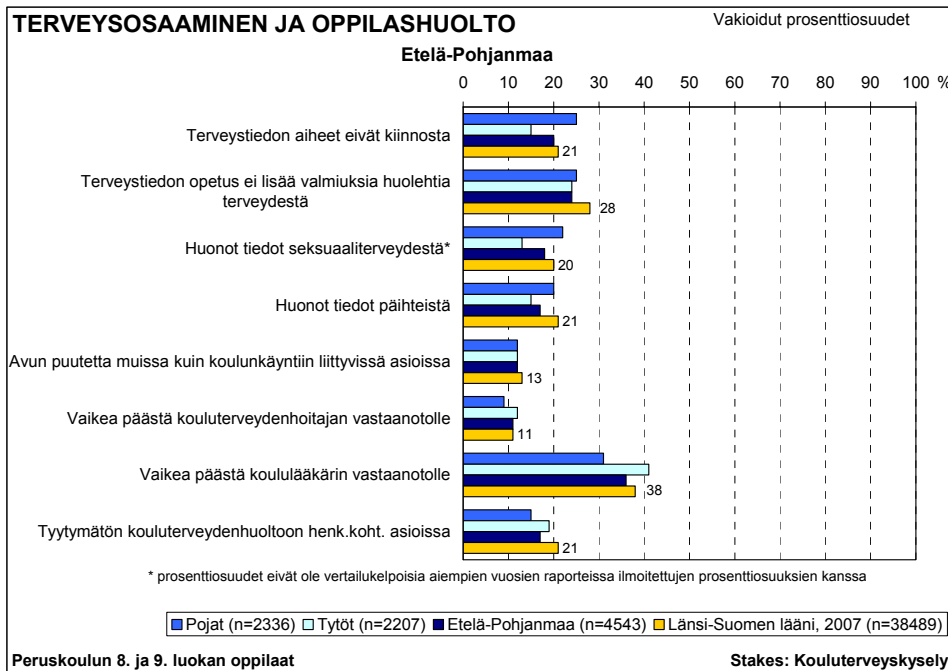

Kuvio 17. Terveysosaamisen ja oppilashuollon indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.

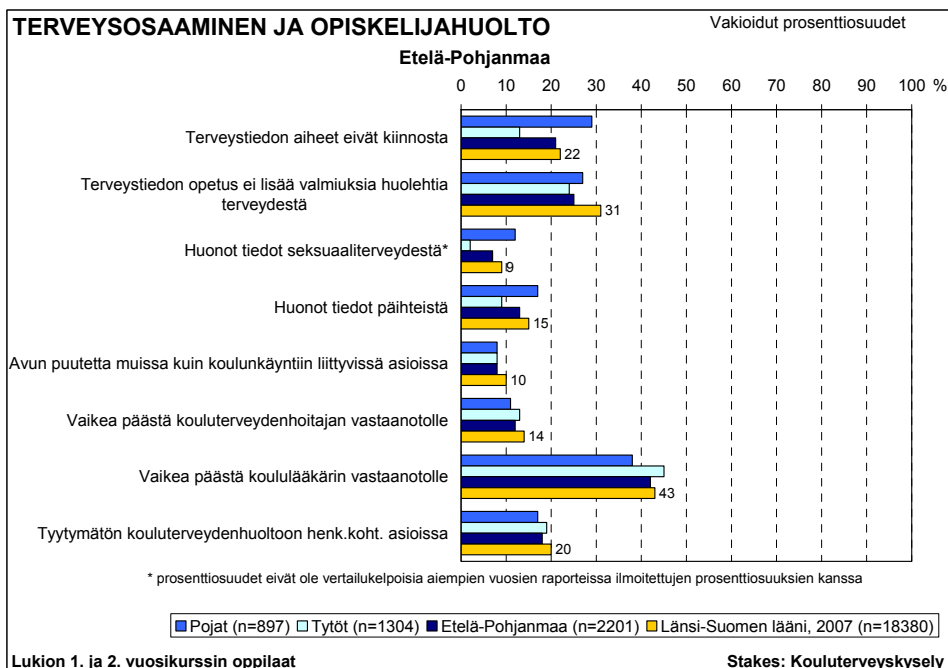

Kuvio 18. Terveysosaamisen ja opiskelijahuollon indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista vuosina 1999–2007 sekä vertailutieto vuonna 2007.

Terveystiedon aiheet kiinnostivat poikia vähemmän kuin tyttöjä (kuviot 19–20; liitteet 2 ja 4). Poikien tiedot niin seksuaaliterveydestä kuin päihteistäkin olivat huonommat kuin tyttöillä. Tytöt kokivat kouluterveydenhoitajan ja -lääkärin vastaanotoille pääsyn poikia useammin vaikeaksi: tytöistä 41–45 prosenttia piti koululääkärin vastaanotolle ja 12–13 prosenttia kouluterveydenhoitajalle pääsyä vaikeana. Tyytymättömyys kouluterveydenhuoltoon oli tavallisempaa tyttöjen kuin poikien keskuudessa.

Kuvio 19. Terveysosaamisen ja oppilashuollon indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.

Kuvio 20. Terveysosaamisen ja opiskelijahuollon indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2007.

Tänä vuonna kartoitettiin ensimmäistä kertaa nuorten suhtautumista terveystiedon oppiaineeseen (kuviot 17–20). Noin joka viidettä terveystiedon aiheet eivät kiinnostaneet. Noin joka neljäs, eli hieman keskimääräistä harvempi katsoi, etteivät valmiudet huolehtia omasta terveydestä lisäänty terveystiedon opetuksella. Nuorten päihde- ja seksuaaliterveystietämys oli Etelä-Pohjanmaalla keskimääräistä harvemmin huonoa. Lukiolaiset kokivat keskimääräistä vähemmän avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Yläluokkalaiset pitivät koululääkärille ja lukiolaiset kouluterveydenhoitajalle pääsyä keskimääräistä harvemmin vaikeana. Tyytymättömyys kouluterveydenhuoltoon oli harvinaisempaa kuin keskimäärin.

POHDINTA

Lasten ja nuorten hyvinvointiasiat ja terveyden edistäminen ovat viime aikoina olleet laajalti esillä niin valtakunnan politiikan tasolla kuin kunnissakin. Monissa kansallisissa ohjelmissa ja suosituksissa annetaan ohjeistuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnista⁵. Esimerkiksi juuri käynnistynyt *lasten nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma* tukee vuoden 2007 loppuun mennessä luotavaa eri hallinnonalat ylittävää *lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa*⁶, joka nuorisopolitiikan valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi antaa suuntaa läänien ja kuntien nuorisopoliittiselle ohjelmatyölle. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen kasvava merkitys näkyy selkeästi myös eri ministeriöiden viimeaikaisissa hankkeissa. Esimerkiksi opetusministeriö ja Turun yliopisto käynnistivät viime syksynä osana laajempaa *kouluhyvinvointihanketta* KiVa koulu -hankkeen⁷ koulukiusaamisen vähentämiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Syksyllä 2006 sosiaali- ja terveysministeriö tarttui puolestaan opiskeluterveydenhuollon haasteisiin julkaisemalla *Opiskeluterveydenhuollon oppaan*⁸ ja keväällä 2007 julkaistiin *Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelma*⁹, jossa huomioidaan nuorten seksuaalivahvistuksen kehittämistarpeet sekä seksuaaliopetuksen ja -kasvatuksen parantaminen.

Kunnan yksi tehtävä on seurata asukkaidensa - eli siis myös lasten ja nuorten - terveyttä ja siihen vaikuttavia tekijöitä¹⁰. Tähän tarpeeseen Kouluterveyskysely vastaa suoraan tuottamalla säännöllisesti vertailukelpoista kuntakohtaista tutkimustietoa lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin tehokkaampaa seurantaa varten. Kuntatasolla Kouluterveyskyselyn tietoja onkin hyödynnetty mm. erityisen lasten ja nuorten *hyvinvointitilinpäätöksen* laadinnassa. Hyvinvointitilinpäätöksen pohjalta kunnat ovat voineet rakentaa poikkihallinnollisen *hyvinvointikertomuksen*¹¹, johon päätöksenteon ja esimerkiksi kuntastrategian laatimisen tueksi on koottu tiedot kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Hyvinvointikertomuksen pohjalta on useissa kunnissa tehty lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaa, joihin koottujen tietojen avulla kunnissa on mm. kehitetty palvelujen tarjontaa ja suunnattu uudelleen voimavaroja. Kuntien *lapsipoliittiset ohjelmat* ovatkin lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi tärkeä työkalu.

Kouluilla on tärkeä rooli lasten ja nuorten terveyden edistämiseksi, sillä nuoret viettävät suuren osan ajastaan koulujen vaikutuspiirissä elämänvaiheessa, jolloin nuorten kehitys ja kasvu on voimakasta. Näinä vuosina nuoret omaksuvat uusia elämäntapoja ja asenteita, jotka saattavat edistää heidän myöhempää terveyttä ja toimintakykyään. Lisäksi se, että koulut tavoittavat suuren osan ikäluokasta luo koulujen tekemälle terveydenedistämistyölle jo lähtökohtaisesti erinomaisen tasa-arvoon perustuvan pohjan. Kouluilla on myös lakisääteisiä lasten ja nuorten terveyden edistämiseen liittyviä velvoitteita. Niiden tulee edistää oppilaiden ja koko kouluyhteisön terveyttä kouluterveydenhuollon avulla ja järjestää opetus niin, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä¹². Kouluterveyskyselyllä saadaan tietoa kouluissa tehtävän terveydenedistämistyön tueksi.

Keväällä 2007 selvitettiin Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntämistä kunnissa Etelä- ja Itä-Suomen sekä Lapin läänien kuntien yhdyshenkilöiltä¹³. Vastanneista lähemmäs 90 prosenttia ilmoitti, että heidän kuntansa on joskus tilannut Kouluterveyskyselyn tulokset. Maksullisia kunta- ja koulukohtaisia tuloksia oli käsitelty yleisimmin kouluterveydenhuollossa ja oppilashuoltoryhmissä – puolesta vastanneista kunnista oli myös sovittu jatkotoimenpiteistä. Kunnissa ja kouluissa toimivat *Kouluterveyslähettiläät*¹⁴ pyrkivät edistämään Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntämistä paikallistasolla. Lähettiläiden puoleen voikin kääntyä, jos on tarvetta esimerkiksi Kouluterveyskyselyn tulosten tarkempaan läpikäyntiin tai ideoille siitä, miten kyselyn tuloksia voisi hyödyntää lasten ja nuorten terveyden edistämiseksi. Myös monissa hankkeissa hyödynnetään Kouluterveyskyselyn tietoja, esimerkiksi Terveyden edistämisen keskuksen *Koulun terveys- ja*

⁵ Ks. mm. STM: Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001: 4. Sähköisenä: <http://www.terveys2015.fi/terveys2015.pdf>.

⁶ Ks. Valtioneuvosto: Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma. Helsinki: Edita, 2007. Sähköisenä: <http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf>; Nuorisolaki (72/2006) 4 §. Sähköisenä: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki>.

⁷ Ks. KiVa koulu -hankkeen Internet-sivut: <http://www.kivakoulu.utu.fi>; Opetusministeriön Internet-sivut: <http://www.minedu.fi> (luettu 25.5.2007).

⁸ Opiskeluterveydenhuollon opas. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:12. Sähköisenä: <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2006/08/pr1156321555057/passthru.pdf>.

⁹ Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007–2011. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:17. Sähköisenä: <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2007/05/pr1180335140613/passthru.pdf>.

¹⁰ Ks. Kansanterveyslaki (66/1972) 14 §; Lapsille sopiva Suomi. YK:n yleiskokouksen lasten erityisistunnon edellyttämä Suomen kansallinen toimintasuunnitelma. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005: 5, 61. Sähköisenä: <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2005/05/cd1116309940724/passthru.pdf>.

¹¹ Stakesin Internet-sivut: <http://info.stakes.fi/hyvinvointikertomus> (luettu 25.5.2007).

¹² Kansanterveyslaki (66/1972) 14 §; Laki perusopetuslain muuttamisesta (477/2003) 3 §.

¹³ Lopulliset tulokset yhdyshenkilökyselystä julkaistaan Kouluterveyskyselyn Internet-sivuilla syksyllä 2007.

¹⁴ Ks. lisää tietoa Kouluterveyslähettiläiden toiminnasta ja eri alueiden lähettiläiden yhteystiedot löytyvät Kouluterveyslähettiläiden Internet-sivuilta <http://info.stakes.fi/kouluterveyslahettilaat/FI/Kouluterveyslahettilaat>.

hyvinvointihankkeessa¹⁵ ja Stakesin koordinoimassa Pohjois-Karjalan, Kajaanin ja Oulun seudun ammattikorkeakoulujen Kouluterveyskyselystä toimintaan -kehittämishankkeessa¹⁶.

Ilon- ja huolenaiheet vuonna 2007 Etelä-Pohjanmaalla

Seuraavassa esitellään tiivistetysti erityisiä ilon- ja huolenaiheita Etelä-Pohjanmaalla. Ensisijaisesti painotetaan muutosta kahden viimeisimmän kyselyvuoden välillä, mutta myös tärkeimmät erot lääniin verrattuna on esitelty.

ILONAIHEET	HUOLENAIHEET
<p>Peruskoulussa ja lukiossa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vanhempien työttömyys väheni edelleen • vanhemmat olivat aiempaa ja keskimääräistä paremmin perillä lastensa viikonloppuiltojen viettoaikasta • fyysistä uhkaa kokeneita ja toistuvia rikkeitä tehneitä keskimääräistä vähemmän • aiempaa ja keskimääräistä harvempi koki puutteita koulun fyysisissä työoloissa • kouluruoka syötiin keskimääräistä useammin kokonaisuudessaan • päivittäinen tupakointi väheni • aiempaa harvempi kuukausittain humalassa • keskimääräistä harvempi oli kokeillut laittomia huumeita • seksuaaliterveys- ja päihdetiedot olivat keskimääräistä paremmat • tyytymättömyys kouluterveydenhuoltoon oli harvinaisempaa kuin läänissä <p>Lisäksi peruskoulussa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vanhempien tupakointi väheni • keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa vähenivät • aiempaa useammalla oli läheinen ystävä • hampaiden harjaamistottumukset paranivat • koululääkärille pääsyä vaikeana piti keskimääräistä harvempi <p>Lisäksi lukiossa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuulematta jääminen koulussa väheni • aiempaa harvempi koki avun puutetta koulunkäynnissä ja opiskelussa • lintsaaminen oli aiempaa ja keskimääräistä harvinaisempaa • koettu terveydentila aiempaa parempi • päivittäinen väsymys ja viikoittainen päänsärky vähenivät • keskivaikea tai vaikea masentuneisuus väheni • keskimääräistä harvempi söi epäterveellisiä välipaloja koulussa • viikoittain liian vähän liikuntaa harrastavia oli aiempaa ja keskimääräistä vähemmän • laittomien huumeiden kokeilut vähenivät • keskimääräistä harvempi koki avun puutetta muissa kuin koulunkäynnin asioissa • kouluterveydenhoitajalle pääsy keskimääräistä helpompaa 	<p>Peruskoulussa ja lukiossa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ylipainoisuus oli keskimääräistä tavallisempaa • keskimääräistä useampi harjasi hampaitaan harvemmin kuin kahdesti päivässä <p>Lisäksi peruskoulussa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuulematta jääminen koulussa yleistyi ja oli nyt tavallisempaa kuin läänissä • useampi kuin vuonna 2005 piti koulutyön määrää liian suurena • vaikeudet opiskeluissa yleistyivät hieman • vähintään kahta päivittäistä oiretta ja viikoittaisia niska-hartiakipuja oli aiempaa suuremmalla osalla • hieman aiempaa useampi söi kouluruoan vain osittain • myöhään valvominen yleistyi • humalajuominen oli keskimääräistä yleisempää <p>Lisäksi lukiossa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • useampi kuin vuonna 2005 oli vailla läheistä ystävää

¹⁵ Ks. Terveiden edistämisen keskuksen Internet-sivut: http://www.tekry.fi/index.php?page=toi_kouluhanke.

¹⁶ Ks. lisää tietoa hankkeesta ja siinä kehitetyistä toimintamalleista Kouluterveyskyselystä toimintaan -kehittämishankkeen Internet-sivuilla <http://info.stakes.fi/kouluterveyslahettilaat/FI/pilottihanke>.
Kouluterveyskysely 2007

Erityiskysymyksiä vuonna 2007

Vuosittain Kouluterveyskyselyn tuloksista nostetaan erityisiä huolenaiheita. Vuonna 2007 huomiota on kiinnitetty nuorten fyysiseen ja psyykkiseen oireiluun, kouluterveydenhuollon palveluihin, koulukiusaamiseen, ylipainoisuuteen sekä tupakointiin ja alkoholin käyttöön.

Nuorten erilaisten fyysisten oireiden on havaittu lisääntyvän ja oireilun olevan verrattain yleistä¹⁷. Myös Etelä-Pohjanmaalla nuorten oireilu oli edelleen yleistä. Vähintään kahta päivittäistä oiretta ja viikoittaisia niska-hartiakipuja kokevien osuudet kasvoivat vuodesta 2005; lukiolaisilla oireilun kehitys ei ollut yhtä kielteistä. Oireilu on myös sukupuolittunutta - tytöt raportoivat erilaisia oireita selvästi useammin kuin pojat. Ainoastaan alaselän kivut olivat lähes yhtä yleisiä tytöillä ja pojilla. Oireilun vähentämiseksi voidaan tehdä paljonkin kouluyhteisössä, sillä esimerkiksi välituntien liikkumismahdollisuuksien parantamisella sekä säädettävien pulpettien ja istuimien hankkimisella on todettu olevan merkitystä oireilun kannalta¹⁸.

Oireilun rinnalla on hyvä tarkastella masentuneisuutta ja koulu-uupumusta. Etelä-Pohjanmaalla keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta oli noin joka kymmenennellä. Masentuneeseen oloonsa nuoret yrittivät yleisimmin saada apua puhumalla siitä ystävilleen tai muille nuorille - vanhempien puoleen asiassa käännyttiin harvemmin. Koulun ja kodin aikuisilta vaaditaan aktiivista nuoren olotilassa tapahtuvien mahdollisten muutosten tarkkailua ja tunnistamista, sillä aiemmissa tutkimuksissa masennusta kokevien nuorten on havaittu hakeutuvan varsin harvoin terveydenhuollon palveluiden pariin mielenterveysyiden vuoksi¹⁹. Etelä-Pohjanmaalla vähintään kahta päivittäistä oiretta kokevilla oli selvästi muita useammin masentuneisuutta – useiden päivittäisten oireiden yhteys masentuneisuuteen on havaittu myös aiemmissa tutkimuksissa²⁰. Toistuvasti oireilevilla nuorilla tulisikin huomioida masentuneisuuden mahdollisuus.

Vuonna 2007 Kouluterveyskyselyssä mitattiin Etelä-Pohjanmaalla ensimmäistä kertaa nuorten koulu-uupumusta, jota oli noin joka kahdeksannella. Kysymykset perustuivat Katariina Salmela-Aron ja Petri Näätäsen laatimaan koulu-uupumusmittariin (BBI-10), jossa koulu-uupumus ymmärretään pitkittyneenä stressioireyhtymänä, joka kehittyy jatkuvan kouluun liittyvän stressin seurauksena. Koulu-uupumukseen on aiemmin liitetty uupumusasteinen väsymys, voimakkaat riittämättömyyden tunteet tai voimakas kyynistynyt suhtautuminen koulunkäyntiin.²¹ Kouluterveyskyselyn tulokset Etelä-Pohjanmaalta poikkesivat aiemmista havainnoista koulu-uupumuksen yleisyydestä, sillä sukupuolten välinen ero ei ollut merkitsevä kuin peruskoulun yläluokilla ja sielläkin pojat, eivätkä tytöt, olivat yleisemmin uupuneita. Lisäksi uupumusta oli yhtä yleisesti molemmilla koulutusasteilla.²²

Kansanterveyslain mukaan kunnan tulee osana kansanterveystyötä huolehtia kouluterveydenhuollon ylläpidosta. Kouluterveydenhuollossa on edelleen paljon kehittämisen varaa, sillä tällä hetkellä se ei vastaa annettuja laatusuosituksia²³, mikä on johtanut oppilaiden alueelliseen eriarvoisuuteen läänien sisällä. Tällä hetkellä kouluterveydenhuollon ehkäisevä tehtävä sen paremmin kuin suositus koululaisten terveyden edistämisestä eivät toteudu kaikissa kunnissa.²⁴ Etelä-Pohjanmaalla nuoret kokivat koululääkärille pääsyn selvästi vaikeammaksi kuin terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn. Noin 40 prosenttia piti lääkärin vastaanotolle pääsyä vaikeana; tytöt ja lukiolaiset hieman poikia ja peruskoululaisia useammin. Kouluterveydenhuollon vastaanotolle pääsyn vaikeaksi kokevat olivat muita selvästi yleisemmin tyytymättömiä kouluterveydenhuollon toimivuuteen. Kouluterveydenhuollon vastaanotolle pääsyn vaikeaksi kokevat olivat muita yleisemmin tyytymättömiä kouluterveydenhuollon toimivuuteen henkilökohtaisista asioista keskusteltaessa.

Koulukiusaamiseen on kiinnitetty jo useamman vuoden ajan huomiota, mutta tästä huolimatta muutokset kiusaamisen yleisyydessä ovat vähäisiä. Lukukauden aikana vähintään kerran viikossa koulukiusatuksi joutui Kouluterveyskyselyn mukaan vajaa kymmenesosa Etelä-Pohjanmaan yläluokkalaisista. Koulukiusaamiseen

¹⁷ Välimaa, Raii: Nuorten itsearvioitu terveys ja toistuva oireilu 1984–2002. Teoksessa Kannas, Lasse (toim.): Koululaisten terveys ja terveyskäyttäytyminen muutoksessa. WHO-Koululaistutkimus 20 vuotta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Terveiden edistämisen tutkimuskeskus, 2004.

¹⁸ Ks. esim. viite 17.

¹⁹ Haarasilta, Linnea: Major depressive episode in adolescents and young adults - a nationwide epidemiological survey among 15–24-year-olds. Publications of the National Public Health Institute A14/2003. Helsinki: Hakapaino, 2003. Sähköisenä: http://www.ktl.fi/attachments/suomi/julkaisut/julkaisusarja_a/2003a14.pdf.

²⁰ Vrt. Luopa, Pauliina & Pietikäinen, Minna & Jokela, Jukka: Mistä tukea? Helsinkiläisnuorten masentuneisuus, koulukiusaaminen ja luvattomat poissaolot 1996–2006. Helsinki: Stakes, 2006. Sähköisenä: http://www.hel.fi/wps/wcm/resources/file/ebbd980104203fa/Mista_tukea1996-2006.pdf.

²¹ Salmela-Aro, Katariina & Näätänen, Petri: Nuorten koulu-uupumusmittari BBI-10. Helsinki: Edita, 2005.

²² Vrt. viite 21.

²³ Kouluterveydenhuollon laatusuositus. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:8. Sähköisenä: <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2004/08/pr1092909444623/passthru.pdf>.

²⁴ Apulaisoikeuskanslerin päätös kouluterveydenhuollon toteutumisesta. Dnro 6/50/06; Wiss, Kirsi & Kivimäki, Hanne & Kosunen, Elise & Rimpelä, Arja & Saaristo, Vesa & Rimpelä, Matti: Kouluterveydenhuollon henkilöstössä suuria eroja. Suomen Lääkärilehti 1–2/2007. Kouluterveyskysely 2007

osallistui vähintään kerran viikossa lukukauden aikana hieman pienempi osa yläluokkalaisista. Koulukiusaaminen kosketti poikia tyttöjä yleisemmin ja oli lukiossa selvästi harvinaisempaa kuin yläluokilla. Koulukiusaaminen pohjautuu vuorovaikutukseen ja tuon vuorovaikutuksen ymmärtäminen luo perustan kiusaamiseen puuttumiselle: opettajien tulisikin osata tunnistaa kiusaamiseksi tarkoitettu vuorovaikutus²⁵. Viime syksynä käynnistyneessä opetusministeriön rahoittamassa KiVa Koulu -ohjelmassa luodaan ensimmäinen valtakunnallinen koulukiusaamisen vastainen toimintaohjelma, jonka tavoitteena on antaa käytännön työkaluja kiusaamisen vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn²⁶.

Painonhallinnan edistäminen on merkittävä haaste nyky-Suomessa, sillä ylipaino on merkittävä kansansairauksien riskitekijä ja se yleistyy edelleen²⁷. Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten ylipainoisuus on lisääntynyt Etelä-Pohjanmaalla hienoisesti 2000-luvun alusta. Pojista selvästi suurempi osa kuin tytöistä oli vuonna 2007 ylipainoisia. Painonhallinnan yhteydessä ei sovi unohtaa jo nuoruudessa omaksuttujen elintapojen tärkeyttä: liikunnan vähäisyyden ja liiallisen energiansaannin on havaittu johtavan helposti painonnousuun²⁸. UKK-instituutti on kehittänyt liikuntapiirakan²⁹, jossa terveystieteiden suositukset lasten ja nuorten osalta toteutuu, jos lähes päivittäin liikutaan tunnin verran. Etelä-Pohjanmaan ylipainoisista nuorista noin 60 prosenttia ja muista nuorista noin joka toinen harrasti tämän suosituksen mukaan liian vähän liikuntaa viikossa. Myös lasten ja nuorten ravitsemuskasvatuksen ydintavoitteisiin sisältyvät painonkehityksen ja kasvun turvaaminen ja ylipainon ehkäisy³⁰. Lasten ja nuorten myönteisten ruoka- ja ruokailutottumusten kehittämiseen ja siten ylipainon lisääntymisen ehkäisemiseen kouluilla on hyvät mahdollisuudet esimerkiksi tarjoamalla terveellisiä välipalavaihtoehtoja. Kouluterveyskyselyn Etelä-Pohjanmaan aineistossa harvempi kuin joka toinen nuorista ilmoitti yleensä syövänsä koulussa kaikki aterianosat – lukiolaiset yläluokkalaisia yleisemmin söivät aterian kokonaisuudessaan. Koulussa vähintään kahdesti viikossa epäterveellisiä välipaloja söi noin joka neljäs eteläpohjalaisnuorista.

Tupakoinnissa on tutkimusten mukaan havaittavissa myönteistä vähenemistä 2000-luvun alkuvuosista lähtien³¹. Tutkittaessa nuorten tupakointia ehkäisevien ohjelmien vaikuttavuutta on todettu nuorten aktivointiin perustuvien ehkäisymenetelmien olevan tehokkaimpia³². Etelä-Pohjanmaalla nuorten päivittäinen tupakointi on vähentynyt hienoisesti Kouluterveyskyselyn mukaan peruskoulujen yläluokilla vuodesta 2001 ja lukioissa vuodesta 2003 lähtien. Nuorten humalajuomisen on havaittu vähentyneen ja raittiuden yleistyneen³³, tosin vuoden 2004 alkoholiveron alennus ja Viron EU-jäsenyyden mukanaan tuoma tuontirajoitusten poistuminen katkaisivat vuosittaisen vaihteessa alkaneen myönteisen kehityksen. Viime aikoina on alettu puhua nuorten alkoholin kulutuksen polarisoitumisesta; osalle usein toistuva humalajuominen on edelleen tavallista, kun puolestaan entistä suurempi osa pysyy täysin raittiina³⁴. Etelä-Pohjanmaalla peruskoulun yläluokkalaiset käyttivät vuonna 2007 kuukausittain alkoholia harvemmin kuin edellisenä kyselyvuonna. Lukiolaisilla muutos eriytyi sukupuolittain: pojilla kuukausittainen käyttö väheni, tytöillä lisääntyi. Kuukausittainen humalajuominen sen sijaan väheni kahdessa vuodessa molemmilla koulutusasteilla. Tästä huolimatta humalajuominen oli Etelä-Pohjanmaalla edelleen melko yleistä, vaikka aiempaa useampi (lukiolaistyttöjä lukuun ottamatta) ilmoitti, ettei juo itseään koskaan humalaan. Kouluterveyskyselyn Etelä-Pohjanmaan maakunnan aineistossa raittiiden osuus on nyt suurempi kuin 2000-luvun vaihteessa, mutta kahden viimeisen kyselyvuoden aikana raittius yleistyi ainoastaan yläluokkalaisilla.

²⁵ Hamarus, Päivi: Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2006.

²⁶ Ks. KiVa koulu -hankkeen Internet-sivut: <http://www.kivakoulu.utu.fi>; Opetusministeriön Internet-sivut: <http://www.minedu.fi> (luettu 25.5.2007).

²⁷ Prättälä, Ritva & Paalanen, Laura (toim.): Elintavat ja niiden väestöryhmäerot Suomessa. Terveys 2000 -tutkimus. Helsinki: Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B2/2007; Helakorpi, Satu & Patja, Kristiina & Prättälä, Ritva & Uutela, Antti: Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys, kevät 2006. Helsinki: Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B1/2007. Sähköisenä: http://www.ktl.fi/attachments/suomi/julkaisut/julkaisusarja_b/2007/2007b01.pdf.

²⁸ Prättälä, Ritva & Paalanen, Laura (toim.): Elintavat ja niiden väestöryhmäerot Suomessa. Terveys 2000 -tutkimus. Helsinki: Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B2/2007; Pietikäinen, Minna: Miksi liian moni poika on ylipainoinen? SLU, Liikunnan ja Urheilun Maailma 12/06. Sähköisenä: http://www.slu.fi/verkkolehti/artikkeli/?ARTIKKELI_NUM=37211.

²⁹ UKK-instituutin Internet-sivut: <http://www.ukkinstituutti.fi/fi/liikuntavinkit/503> (luettu 7.6.2007).

³⁰ Valtion ravitsemusneuvottelukunta. Toimintaohjelma kansallisten ravitsemussuositusten toteuttamiseksi. Helsinki: Edita, 2003.

³¹ Luopa, Pauliina & Pietikäinen, Minna & Jokela, Jukka: Nuorten elinolot, koulutyö, terveys ja terveystottumukset 1996–2005. Kouluterveyskysely 2005. Työpapereita 25/2006. Helsinki: Stakes, 2006. Sähköisenä: <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T25-2006-VERKKO.pdf>.

³² Pennanen, Marjaana & Patja, Kristiina & Joronen, Katja: Tupakkakertomus 2006. Oikeus savuttomaan elämään. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 3/2006. Helsinki: KTL, 2006.

³³ Hibell, Björn ym.: The ESPAD Report 2003. Alcohol and Other Drug Use Among Students in 35 European Countries. Tukholma, 2004.

³⁴ STM: Alkoholilolot EU-Suomessa. Kulutus, haitat ja politiikan kehitys 1990–2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006: 19. Sähköisenä: <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2006/07/hl1151647213306/passthru.pdf>.

LIITTEET

Liite 1. Kouluterveyskyselyyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 1999–2007 Etelä-Pohjanmaalla sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedosta vuonna 2007.

	1999 (n=5315)	2001 (n=4533)	2003 (n=4368)	2005 (n=4540)	2007 (n=4543)	Länsi- Suomen lääni, 2007 (n=38 489)
Perherakenteena muu kuin ydinperhe	15	15	16	17	17	22
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	38	38	38	37	35	37
Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana	33	30	28	26	23	22
Käyttövarat yli 17 euroa viikossa	15	17	18	22	27	27
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa	31	38	35	34	32	37
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	12	14	12	13	10	11
Ei yhtään läheistä ystävää	10	13	10	12	10	11
Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana	-	-	16	16	16	18
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	-	-	19	15	15	17
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	63	60	59	54	51	55
Koulutapaturma vuoden aikana	-	-	-	-	22	22
Koulun työilmapiirissä ongelmia	27	25	24	25	26	27
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	31	33	28	31	33	31
Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri	36	40	37	33	36	37
Vaikeuksia opiskelussa*	30	29	29	28	30	32
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*	-	-	11	12	11	10
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	7	7	7	8	9	8
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	-	-	9	9	8	9
Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä	7	8	7	5	6	6
Terveydentila keskinkertainen tai huono	20	20	18	16	16	17
Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus	9	9	11	10	9	10
Ylipainoa	13	14	17	20	19	17
Päivittäin vähintään kaksi oiretta*	13	16	14	15	18	18
Väsymystä lähes päivittäin	11	13	11	15	15	15
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	24	26	26	28	31	31
Päänsärkyä viikoittain	29	32	29	30	31	31
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	10	12	10	12	13	13
Koulu-uupumusta	-	-	-	-	12	12
Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla	-	-	-	59	61	63
Epäterveellisiä välipaloja koulussa vähintään 2 kertaa viikossa	-	-	-	29	29	30
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	-	-	-	67	65	60
Harrastaa liian vähän liikuntaa viikossa*	60	60	62	55	54	53
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	-	-	23	24	26	25
Tupakoi päivittäin	21	23	19	17	14	14
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	26	29	22	25	21	18
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	4	5	4	3	3	5
Terveystiedon aiheet eivät kiinnosta	-	-	-	-	20	21
Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä	-	-	-	-	24	28
Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*	29	22	23	25	18	20
Huonot tiedot päihteistä	-	-	-	-	17	21
Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa	-	-	-	-	12	13
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	-	-	-	-	11	11
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	-	-	-	-	36	38
Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa	21	20	18	16	17	21

* prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Liite 2. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan ja vastaajien lukumäärä Etelä-Pohjanmaalla sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedosta vuonna 2007.

	Etelä-Pohjanmaa			Länsi-Suomen lääni, 2007 (n=38 489)
	Pojat (n=2336)	Tytöt (n=2207)	Yhteensä (n=4543)	
Perherakenteena muu kuin ydinperhe	18	17	17	22
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	35	36	35	37
Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana	21	25	23	22
Käyttövarat yli 17 euroa viikossa	31	23	27	27
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa	34	30	32	37
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	8	12	10	11
Ei yhtään läheistä ystävää	15	6	10	11
Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana	19	13	16	18
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	19	12	15	17
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	48	54	51	55
Koulutapaturma vuoden aikana	24	20	22	22
Koulun työilmapiirissä ongelmia	26	25	26	27
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	34	31	33	31
Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri	37	35	36	37
Vaikeuksia opiskelussa*	32	29	30	32
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*	11	10	11	10
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	11	7	9	8
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	9	8	8	9
Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä	8	3	6	6
Terveydentila keskimääräinen tai huono	14	19	16	17
Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus	9	10	9	10
Ylipainoa	23	14	19	17
Päivittäin vähintään kaksi oiretta*	12	25	18	18
Väsymystä lähes päivittäin	10	21	15	15
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	23	39	31	31
Päänsärkyä viikoittain	23	39	31	31
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	8	17	13	13
Koulu-uupumusta	12	11	12	12
Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla	62	59	61	63
Epäterveellisiä välipaloja koulussa vähintään 2 kertaa viikossa	31	26	29	30
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	76	53	65	60
Harrastaa liian vähän liikuntaa viikossa*	53	54	54	53
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	31	21	26	25
Tupakoi päivittäin	16	11	14	14
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	23	20	21	18
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	3	3	3	5
Terveystiedon aiheet eivät kiinnosta	25	15	20	21
Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä	25	24	24	28
Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*	22	13	18	20
Huonot tiedot päihteistä	20	15	17	21
Avun puutetta muissa koulunkäyntiin liittyvissä asioissa	12	12	12	13
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	9	12	11	11
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	31	41	36	38
Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa	15	19	17	21

* prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Liite 3. Kouluterveyskyselyyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 1999–2007 Etelä-Pohjanmaalla sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedosta vuonna 2007.

	1999 (n=2593)	2001 (n=2573)	2003 (n=2387)	2005 (n=2252)	2007 (n=2201)	Länsi-Suomen lääni, 2007 (n=18380)
Perherakenteena muu kuin ydinperhe	13	13	14	13	13	18
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	31	29	30	27	27	27
Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana	29	25	26	22	18	19
Käyttövarat yli 17 euroa viikossa	25	31	34	35	42	41
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuilojen viettopaikkaa	27	30	32	31	28	33
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	10	8	10	8	8	8
Ei yhtään läheistä ystävää	9	9	11	8	10	9
Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana	-	-	16	12	11	13
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	-	-	8	4	4	6
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	53	50	47	38	36	44
Koulutapaturma vuoden aikana	-	-	-	-	8	8
Koulun työilmapiirissä ongelmia	14	12	14	12	11	11
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	23	20	19	21	19	20
Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri	49	47	50	47	46	47
Vaikeuksia opiskelussa*	35	34	36	36	35	36
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*	-	-	12	11	9	10
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	2	2	2	1	1	2
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	-	-	12	12	9	11
Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä	3	4	4	3	2	2
Terveydentila keskinkertainen tai huono	19	20	20	18	16	17
Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus	8	9	9	9	8	8
Ylipainoa	11	11	14	16	17	15
Päivittäin vähintään kaksi oiretta*	12	13	14	16	15	16
Väsymystä lähes päivittäin	11	11	12	15	13	14
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	29	32	31	34	35	35
Päänsärkyä viikoittain	24	25	26	27	25	26
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	8	9	10	11	9	10
Koulu-uupumusta	-	-	-	-	12	11
Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla	-	-	-	50	50	57
Epäterveellisiä välipaloja koulussa vähintään 2 kertaa viikossa	-	-	-	25	24	27
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	-	-	-	55	55	50
Harrastaa liian vähän liikuntaa viikossa*	55	60	61	57	50	52
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	-	-	32	34	34	35
Tupakoi päivittäin	15	16	18	12	9	10
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	25	25	25	30	27	26
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	6	8	8	6	4	8
Terveystiedon aiheet eivät kiinnosta	-	-	-	-	21	22
Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä	-	-	-	-	25	31
Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*	11	8	7	7	7	9
Huonot tiedot päihteistä	-	-	-	-	13	15
Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa	-	-	-	-	8	10
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	-	-	-	-	12	14
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	-	-	-	-	42	43
Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa	25	22	19	17	18	20

* prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Liite 4. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuosikurskien opiskelijoista sukupuolen mukaan ja vastaajien lukumäärä Etelä-Pohjanmaalla sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedosta vuonna 2007.

	Etelä-Pohjanmaa			Länsi-Suomen lääni, 2007 (n=18 380)
	Pojat (n=897)	Tytöt (n=1304)	Yhteensä (n=2201)	
Perherakenteena muu kuin ydinperhe	11	16	13	18
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	27	26	27	27
Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana	16	20	18	19
Käyttövarat yli 17 euroa viikossa	44	40	42	41
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa	31	26	28	33
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	7	9	8	8
Ei yhtään läheistä ystävää	15	6	10	9
Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana	14	8	11	13
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	5	3	4	6
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	32	39	36	44
Koulutapaturma vuoden aikana	9	7	8	8
Koulun työilmapiirissä ongelmia	9	12	11	11
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	19	20	19	20
Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri	38	54	46	47
Vaikeuksia opiskelussa*	38	32	35	36
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*	9	9	9	10
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	2	0	1	2
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	9	8	9	11
Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä	2	1	2	2
Terveydentila keskinkertainen tai huono	14	18	16	17
Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus	8	8	8	8
Ylipainoa	22	12	17	15
Päivittäin vähintään kaksi oiretta*	8	21	15	16
Väsymystä lähes päivittäin	8	17	13	14
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	23	48	35	35
Päänsärkyä viikoittain	15	36	25	26
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	6	13	9	10
Koulu-uupumusta	9	14	12	11
Ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla	48	52	50	57
Epäterveellisiä välipaloja koulussa vähintään 2 kertaa viikossa	28	20	24	27
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	67	43	55	50
Harrastaa liian vähän liikuntaa viikossa*	46	53	50	52
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	46	22	34	35
Tupakoi päivittäin	8	10	9	10
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	30	25	27	26
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	4	4	4	8
Terveystiedon aiheet eivät kiinnosta	29	13	21	22
Terveystiedon opetus ei lisää valmiuksia huolehtia terveydestä	27	24	25	31
Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*	12	2	7	9
Huonot tiedot päihteistä	17	9	13	15
Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa	8	8	8	10
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	11	13	12	14
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	38	45	42	43
Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa	17	19	18	20

* prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely>